

MIASTO I GMINA SZTUM

Plan Odnowy Miejscowości Czernin, Cygusy, Górki, Szpitalna Wieś, Ramzy Małe na lata 2010 - 2020

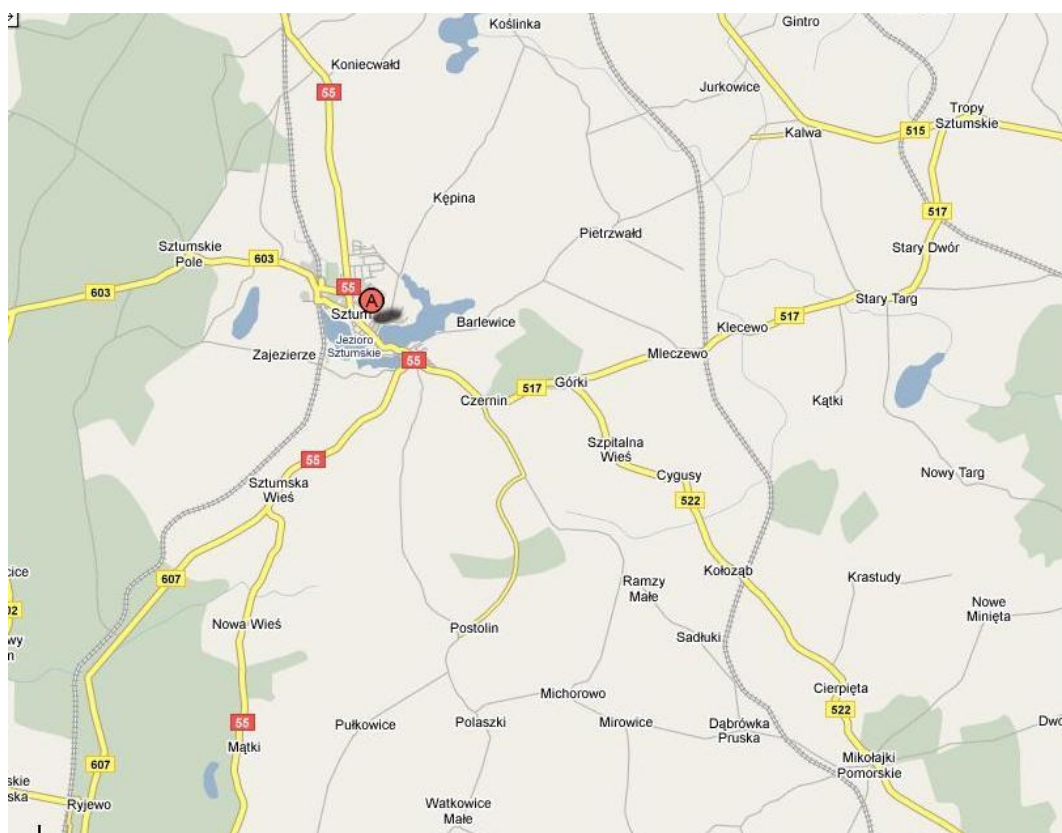

Autor zdjęć Andrzej Lubczyński

Czernin 2010 rok

MIASTO I GMINA SZTUM wraz z sołectwami

Mapa drogowa : wieś Czernin, Cygusy, Górki, Szpitalna Wieś, Ramzy Małe

SPIS TREŚCI

Zdjęcie miejscowości, mapa gminy, mapa drogowa.....	1
RYS HISTORYCZNY.....	4
Charakterystyka miejscowości.....	5
Inwentaryzacja zasobów	8
Flora.....	8
Fauna.....	9
Przeszłość geologiczna terenu	9
Klimat	10
Wody powierzchniowe i głębinowe	10
Zasoby przyrodnicze	11
Dziedzictwo kulturowe	12
Infrastruktura społeczna.....	13
Infrastruktura techniczna	14
Kapitał społeczny i ludzki	14
Mocne strony	17
Słabe strony	18
Szanse.....	18
Zagrożenia	19
Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną na 10 lat dla sołectwa.....	20
Opis i charakterystyka miejsca o szczególnym znaczeniu.	22

RYS HISTORYCZNY

Czernin - Osada wymieniona w 1295r. Nazwa wywodzi się od urodzajnej czarnej ziemi. W 1440 r. wieś należała do rodu Osterode, potem Brantów, Szelińskich, Puttkamerów, aż w 1840 r. stała się własnością Donimirskich, właśnie jej Czernin zawdzięcza swój rozwój i rozkwit do 1939r., kiedy rodzinę Wacława wysiedlono, a jego zamordowano w obozie Sachsenhausen 6 XII 1939r. Jego żona Wanda przebywała przez 5 lat w obozie Ravensbruck. W skład tego majątku wchodził barokowy dwór z XVII w, przebudowany w XX w. domy mieszkalne i budynki gospodarcze z początku XX w, kaplica grobowa obecnie w ruinie. W krypcie tej kaplicy spoczywali członkowie rodziny, oraz park krajobrazowy ze starymi i cennymi drzewami.

Cygusy – Cyguss zespół dworsko parkowy z XVIII-XIX wieku, dwór na kamiennej podmurówce, podpiwniczony, zbudowany z cegły. Strop i ganek wykonany z drewna. Dach dwuspadowy kryty eternitem. Przed wojną należał do znanej rodziny ziemiańskiej Donimirskich. W czasach PRL-u siedziba dyrektoriatu PGR-u. W miejscowości znajduje się park z przełomu XVIII-XIX wieku oraz kuźnia z wiatą z ok.1900 r, domy mieszkalne z drugiej połowy XIX w.

Górki -(dawniej: niem. *Gurken*) – wieś na Powiślu w Polsce położona przy skrzyżowaniu dróg wojewódzkich nr 517 i 522. Przed II wojną światową wieś wraz z dworem i budynkami folwarcznymi należała do rodziny Donimirskich. Dwór wraz zabudową folwarczną po wojnie ustąpił miejsca tzw. POM-owi.

Szpitalna Wieś - wieś założona przez Krzyżaków (jako "przytułek" dla emerytowanych braci zakonnych, stąd nazwa) przy drodze z Czernina do Mikołajek Pomorskich, współcześnie parę domów i piękna, olbrzymia lipa.

Ramzy Małe - powstały jako folwark Ramzów Wielkich w XVIII wieku. Na przełomie XVIII i XIX wieku folwark usamodzielniał się przechodząc z czasem w ręce rodziny Donimirskich. W latach 20. i 30. XX wieku był obok Waplewa głównym ośrodkiem polskości na ziemi sztumskiej. Miało to związek z osobą ówczesnego właściciela tych dóbr Kazimierza Donimirskiego długoletniego prezesa Okręgu Ziemi Malborskiej IV Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech i prezesa Rady Nadzorczej Banku Ludowego w Sztumie. Obecnie mieści się tam zabytkowy dworek, który przypomina chwalebna historię tej rodziny.

Szpitalna Wieś - Hospitalsdorf 1906 rok

CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

Miejscowość Czernin, Cygusy, Górki, Szpitalna Wieś, Ramzy Małe, wchodzi w skład 32 miejscowości wyodrębnionych w gminie Sztum, położonych w północno-zachodniej części Pojezierza Iławskiego.

Rysunek 1: Gmina Sztum na tle powiatu sztumskiego

Sztum położony nad jeziorami: Zajezierskim i Barlewickim w środkowo-wschodniej części województwa pomorskiego. Sołectwo Czernin usytuowane jest w centrum gminy i leży bezpośrednio w sąsiedztwie miasta Sztum siedziby gminy miejsko-wiejskiej. Obszar sołectwa od strony wschodniej graniczy z gminą Stary Targ. Wieś Czernin leży na trasie Sztum - Górki – Stary Targ – Tropy Sztumskie przy drodze wojewódzkiej nr 517, od której w miejscowości Górki odgałęzia się droga wojewódzka nr 522 Górki – Mikołajki Pomorskie - Prabuty,

Odległość drogowa z miasta Sztum do Czernina wynosi 3 km. Do innych miejscowości wchodzących w skład sołectwa jest od 5 km do 10 km. Dobre połączenia komunikacyjne ze Sztumem i Malborkiem zapewnia prywatna linia autobusowa Rydwan, Latocha, natomiast w kierunku Dzierzgonia, Mikołajek Pomorskich, Starego Targu, Samodzielne Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Sp. z o. o. w Dzierzgoniu.

W skład sołectwa Czernin wchodzi następujące miejscowości:

- Czernin
- Górki
- Cygusy
- Szpitalna Wieś
- Ramzy Małe

Obszar sołectwa wynosi około 1939 ha, na którym zamieszkuje 2264 osób. We wsi Czernin znajduje się kościół parafialny, filia Sztumskiego Centrum Kultury, Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Zdjęcie Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem Świętej Królowej Jadwigi w Czerninie.

W zabudowie mieszkalnej w miejscowości Czernin przeważają budynki wielorodzinne administrowane przez wspólnoty mieszkaniowe i Agencję Nieruchomości Rolnych. Domy jednorodzinne skupione są głównie na obszarze Osiedla Przyleśnego. W pozostałych miejscowościach wchodzących w skład sołectwa Czernin przeważa zabudowa jednorodzinna – w niewielkiej ilości zamieszkała przez rolników indywidualnych posiadających gospodarstwa rolne. W miejscowości Górki oprócz zabudowy jednorodzinnej są budynki wielorodzinne administrowane przez spółdzielnie mieszkaniowe.

Tereny predysponowane pod zabudowę produkcyjno – usługową położone wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 517 w rejonie miejscowości Górki przecina linia wysokiego napięcia 400 kV. Wschodnia część tego terenu i stacja Mleczewo znajdują się w obszarze sąsiedniej gminy Stary Targ. Na obszarze gminy Sztum teren ten obejmuje powierzchnię ok. 120 ha i sąsiaduje z osiedlem w Czerninie i zabudową dawnych PGR-ów w Górkach i Pietrzwałdzie. Na terenie tym występuje już obecnie zabudowa o charakterze przemysłowym (np. olejarnia, kotłownia osiedlowa).

Natomiast w celu ochrony wartości agroekologicznych w części południowo – wschodniej gminy poza obszarem pasma zurbanizowanego, na obszarze obrębów wiejskich Cygusy, Postolin, Michorowo i Polaszki, zakłada się koncentrację

zabudowy w ośrodkach wiejskich i rozwój gospodarstw rolnych wielkoobszarowych.

Wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 517 prowadzi międzynarodowy szlak rowerowy

R-1. Na odcinku Sztum – Górki ruch rowerowy jest wydzieloną ścieżką rowerową.

W części wschodniej gminy proponuje się : utworzenie lokalnego szlaku rowerowego „śladami” dawnych dworów i folwarków (Czernin, Szpitalna Wieś, Cygusy, Ramzy Małe, Michorowo, Polaszki do wsi Postolin i Nowej Wsi) do połączenia z trasami rowerowymi w zachodniej części gminy,

W gminie Sztum fragment projektowanej trasy CMK przebiega przez wieś Pietrzwałd (trasą istniejącej magistralnej linii kolejowej) oraz przez obszar wsi Cygusy – nowym fragmentem trasy. Na trasie CMK konieczna będzie budowa skrzyżowań bezkolizyjnych z wszystkimi krzyżującymi się z tą trasą drogami.

Niskie płace oraz niskie dochody rolników i innych osób prowadzących własną działalność prowadzą do zubożenia społeczeństwa. Czernin nie zapewnia pracy na swoim terenie dla wszystkich mieszkańców, ponad 300 osób dojeżdża do pracy w Sztumie i innych miejscowości.

Sołectwo Czernin głównie zamieszkują byli pracownicy Państwowych Gospodarstw Rolnych, emeryci, renciści, dzieci i młodzież oraz bezrobotni. Z uwagi na bardzo wysokie bezrobocie obniżył się znacznie poziom życia mieszkańców. Niedostateczna ilość zakładów pracy powoduje systematyczne zwiększanie liczby bezrobotnych – około 40 %.

W przeważającej części jest to region rolniczy. Funkcjonują tu zakłady produkcyjne związane z rolnictwem: wytwórnia olejów ELSTAR Sp. z o.o., w Górkach, gospodarstwa rolne w Czerninie, Ramzach Małych, Szpitalnej Wsi, Stacja Hodowli i Unasieniania Zwierząt – Przechowalnia Buhajów i Zakład Produkcyjno-Sadowniczy w Czerninie.

Inne potrzeby mieszkańców sołectwa zaspokajają sklepy spożywcze i przemysłowe, dwie piekarnie, restauracja z hotelem.

Strukturę wykorzystania gruntów przedstawia poniższa tabela

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Udział % w ogólnej powierzchni sołectwa
Grunty orne	1243,79	64,1
Łąki trwałe	150,24	7,8
Pastwiska trwałe	102,91	5,2
Lasy	71,68	3,7
Grunty zadrzewione i zakrzewione	7,6	0,4

Sady	119,81	6,2
Nieużytki	50,35	2,6
Drogi	57,38	3,0
Tereny mieszkalne	119,97	6,2
Grunty pod wodami	15,39	0,8
Tereny osiedlowe zielone	0,2	-
Drogi kolejowe i inne	-	-
Razem	1939,32	100,00

INWENTARYZACJA ZASOBÓW

Flora

Całkiem dobre gleby oraz sprzyjające warunki klimatyczne sprawiają, że pobliskie lasy, objęte nadleśnictwem Kwidzyn, cechują się dużą różnorodnością gatunkową roślin. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna, która zajmuje największy procent powierzchni lasów. Znaczny udział ma także brzoza brodawkowa, dąb, olsza czarna i jesion wyniosły. Krajobraz sołectwa charakteryzuje się występowaniem lasów liściasto-iglastych, wśród których zakwalifikowane jako ochronne są także lasy znajdujące się w rejonie fermy. Nad terenami lasów przebiega jeden z głównych szlaków ptasich wędrówek. Stąd też można zobaczyć bardzo dużo ptaków różnych gatunków. Ptaki drapieżne reprezentowane są przez: błotniaka stawowego, błotniaka popielatego, myszołowa, jastrzębia, gołębiarza i krogulca, a nad lasami można czasami zobaczyć bielika i orlika krzykliwego. Z żurawiowatych występują tu łyska, wodnik i rzadziej: kureczka zielona i żuraw. Przy zbiornikach wodnych chętnie żeruje czapla siwa. mewa śmieszka, rzadziej mewa mała i mewa srebrzysta. Ptaki wróblowate reprezentują ptaki trzcinowisk takie jak rokitniczka i trzcinniczek, rzadsze są brzeczka strómieniówka, świerszczak, wodniczka, dziwonia, wąsatka. Często spotkać można jaskółki brzegówki, zaś w lasach żyją m. in. kruki pokrzywnice, drożdżiki i raniuszki

W celu zwiększenia lesistości obszaru gminy Sztum proponuje się powiększenie obszaru lasów (zalesienie) : obszarów o łącznej powierzchni ok. 400 ha położonych w paśmie rozciągającym się od Nowej Wsi, przez Czernin, Ramzy Małe i Cygusy do granicy z gminą Nowy Targ.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genów i typów środowiska, jak naturalne zbiorniki wodne śródleśne, kępy drzew i krzewów. Czernin, Szpitalna Wieś otoczone są lasami, zagajnikami. Są to przede wszystkim lasy iglaste tworzące w tej miejscowości specyficzny mikroklimat.

Fauna

Na tym obszarze występuje dużo zwierząt. Wśród ssaków najczęściej jest zwierzyny łownej. Są to między innymi dziki, sarny, jelenie szlachetne i łosie. W lasach jest także niewielka, ale stabilna populacja wilka. Zwierzynę drobną reprezentują lisy, borsuki, zające i jenoty, a z ssaków chronionych wydra jak i owadożerne jeże i krety.

W lasach zobaczyć można bardzo dużo ptaków różnych gatunków. Ptaki drapieżne reprezentowane są przez: błotniaka stawowego, błotniaka popielatego, myszołowa, jastrzębia, gołębiarza i krogulca, a nad lasami można czasami zobaczyć bielika i orlika krzykliwego. Z żurawiowatych występują tu łyska, wodnik i rzadziej: kureczka zielona i żuraw. Przy zbiornikach wodnych chętnie żeruje czapla siwa. mewa śmieszka, rzadziej mewa mała i mewa srebrzysta. Ptaki wróblowate reprezentują ptaki trzcinowisk takie jak rokitniczka i trzcinniczek, rzadsze są bręczka strómieniówka, świerszczak, wodniczka, dziwonia, wąsatka. Często spotkać można jaskółki brzegówki, zaś w lasach żyją m. in. kruki pokrzywnice, drożdżiki i raniuszki.

W siedliskach słodkowodnych a mianowicie w jeziorach i rzekach żyje dużo ryb, co sprawia dużą radość tutejszym rybakom. Tak więc ryby reprezentowane są tu przez płoć, leszcza krompia, bolenia, karasia, lina, wzdręgę i inne. Z gatunków drapieżnych żyje tu okoń szczupak, sandacz, i węgorz.

Chronione płazy to ropuchy, kumak nizinny oraz traszka zwyczajna. Ponadto żyją tu żaby: moczarowa, trawna, zielona i jeziorkowa.

Z gadów objętych ochroną występują jaszczurka zwinka, zaskroniec padalec, i żmija zygzakowata.

Nie można zapomnieć o najmniejszych przedstawicielach fauny w pobliskich lasach, którymi są owady. Wśród nich ochroną gatunkową objęte są wszystkie występujące gatunki biegaczy, tęczników, trzmieli oraz kazidróg dębosz.

Przeszłość geologiczna terenu

Ziemia Sztumska to fragmenty terenów trzech mezoregionów: Doliny Kwidzyńskiej, Pojezierza Iławskiego oraz Żuław Wiślanych, które wchodzi w skład makroregionów: Pobrzeża Gdańskiego, Doliny Dolnej Wisły i Pojezierza Wschodnio-pomorskiego. Rzeźba tego terenu jest efektem działania lądolodu skandynawskiego w okresie zlodowaceń plejstoceniowych. Decydującą rolę

odegrało tu ostatnie zlodowacenie, głównie stadiał pomorski zlodowacenia północno bałtyckiego. Na skutek akumulacyjnej i erozyjnej działalności lodowca oraz wód fluwioglacjalnych powstały różnorodne zespoły form geomorfologicznych takie jak obszary moren dennych i wzniesienia moren czołowych, wytopiska, rynny z jeziorami rynnowymi i inne.

Formy pochodzenia lodowcowego tworzą wysoczyznę morenową falistą o wysokościach bezwzględnych od 30 m n. p. m. w części północnej gminy, do 100 m n. p. m. w części południowej. Na wysoczyźnie występują liczne wzgórza morenowe o wysokości względnej dochodzącej do 30–40 m. Z większych skupień moren czołowych należy wymienić pasma rozmieszczone na obszarze między Sztumską Wsią, a okolicami Czernina i Pietrzwałdu.

Klimat

Klimat cechuje się dużą zmiennością stanów pogody, wynikająca z położenia tego terenu na obszarze wpływów mas powietrza kontynentalnego i atlantyckich ośrodków cyklonalnych. Zróżnicowanie klimatu w obrębie tego obszaru wiąże się głównie odległości od morza, ukształtowania powierzchni czy też wysokości. Przez ww. czynniki można wyróżnić dwa główne typy klimatu. Klimat wysoczyzn charakteryzujący się większymi i kontynentalnymi amplitudami temperatur a średnia temperatura jest niższa (zwłaszcza zimą). Występuje tam większa ilość opadów i dłużej zalega pokrywa śnieżna, co skraca okres wegetacyjny. Drugi, równiny deltowej Wisły, charakteryzuje się szczególnie dużą wilgotnością powietrza i gruntu. Ponadto występują tu silne wiatry i stosunkowo mała ilość opadów atmosferycznych (500-550mm rocznie). Natomiast na podstawie średnich temperatur dobowych wyróżnia się sześć pór roku (Przedwiośnie, Wiosna, Lato, Jesień, Przedzimie, Zima). Całkowity kształt stosunków termicznych wyznacza przebieg procesu wegetacyjnego, który trwa od 200 do 210 dni.

Wody powierzchniowe i głębinowe

Na Ziemi Sztumskiej przeważa krajobraz pojezierny i, co się z tym wiąże, jest tu dobrze rozwinięta sieć hydrograficzna. Znajduje się tu mnóstwo jezior, jeziorek, stawów, kanałów, rzeczek i strumyków. Największym jeziorem gminy jest Dąbrówka (prawie 270 ha). W samym mieście Sztum są dwa jeziora: Barlewickie i Sztumskie. Są one dosyć duże (ich powierzchnia wynosi kolejno 63 i 50 ha), lecz ich średnia głębokość nie przekracza 12 m.

Malownicze krajobrazy i specyficzny klimat wynika z jego położenia. Rzeźba terenu jest urozmaicona, występują liczne zagłębienia, tereny podmokłe, niewielkie oczka wodne.

Na obszarze gminy Sztum występują ponadto następujące rzeki i kanały podstawowe :

- Struga Podstolińska, rzeka uregulowana o długości na terenie gminy 13,1 km,
- Kanał Podstoliński, o długości 3,4 km,
- Kanał Graniczny, o długości 4,4 km,
- Kanał Uśnicki, o długości 3,7 km,
- Kanał Juranda, o długości 7,1 km,
- Struga Orłęca, o długości 5,3 km,

Kanał Podstoliński i Kanał Graniczny wpływają do Strugi Podstolińskiej, a Struga Podstolińska wpływa do Starego Nogatu (fragment zwany także Starą Liwą) poza obszarem gminy Sztum. Struga Podstolińska wraz z Kanałem Podstolińskim i Granicznym odwadniają południowo zachodnią część gminy Sztum.

Na obszarze gminy Sztum funkcjonują dwie stacje pomp odwadniające obszary obniżen terenowych. Są to : przepompownia w Barlewiczkach odwadniająca obszar o powierzchni ok. 100 ha, i przepompownia w Cygusach odwadniająca obszar ok. 24 ha.

Zasoby przyrodnicze

Obszar sołectwa położony jest na wysoczyźnie morenowej wśród, której wznoszą się pagóry moreny czołowej osiagającej kulminacje na terenach Sztumska Wieś – Czernin. Złóża iłków i mułków występują w Czerninie. Ponadto we wsi Cygusy utworzony został obszar górniczy w celu eksploatacji kredy jeziornej.

W paśmie terenów rozciągającym się od Nowej Wsi przez rejony Postolina, fermy Czernin i miejscowości Ramzy występują zbudowane z piasków sandry.

Budynek mieszkalny w Szpitalnej Wsi

Lipa w Szpitalnej Wsi

Obszary i okazy objęte szczególnymi formami ochrony przyrody to ogród o charakterze parkowym w Szpitalnej Wsi, obręb Barlevice – decyzja nr 16/78 z dn. 04.01.1978 r. Park dworski w Cygusach – decyzja nr 26/78 z dn. 25.02.1978r

Ponadto, na obszarze gminy Sztum wyróżniają się krajobrazowo i historycznie grupy zieleni w następujących zespołach dworsko – parkowych :

Górki – zachowany starodrzew,

Na terenie gminy Sztum występują historyczne zespoły zieleni wyróżniające się krajobrazowo nie objęte ochroną prawną. Są to parki, grupy starodrzewu i zieleni cmentarna w zespołach dworsko - parkowych i folwarcznych w Węgrach (obwód Gościszewo), Polaszkach, Michorowie, Barlewiczkach i Górkach (obwód Barlevice), Postolinie, Kępinie i Pietrzwałdzie.

Zdjęcie fermy w Czerninie

Dziedzictwo kulturowe

Na obszarze gminy Sztum pozostało jeszcze wiele elementów zabudowy dawnych majątków ziemskich. Są to zespoły dworsko – parkowe i założenia folwarczne lub ich fragmenty w Czerninie, Cygusach, Goraju, Ramzach Małych, Sztumskiej Wsi objęte ochroną prawną, oraz zespoły dworsko – parkowe lub ich fragmenty w Górkach, Szpitalnej Wsi, Gościszewie, Węgrach i Polaszkach, które

także powinny być chronione i wykorzystane jako atrakcyjne, historyczne elementy krajobrazu.

Pałac i pomniki w Ramzach Małych

Pozostało jeszcze wiele elementów zabudowy dawnych majątków ziemskich. Dworek Donimirskich w Czerninie zajmowany przez agencję rolną, pałac zadbane, jednak nie przypomina swej dawnej świetności. Został on zbudowany prawdopodobnie w XVII w., być może przez Szelińskich. Przebudowany przez Witolda Donimirskiego. Halina Donimirska-Szmerowa dawny wygląd dworu opisuje: „Po uzdrowieniu gospodarstwa ojciec zajął się zaniedbanym dworem w Czerninie. Założono centralne ogrzewanie, przebudowano wnętrze i doprowadzono do łazienki ciepłą wodę”.

zdjęcie pałacu w Czerninie

W chwili obecnej w budynku mieści się administracja gospodarstwa rolnego w Czerninie.

Infrastruktura społeczna

Na terenie sołectwa usługi edukacyjne świadczy Szkoła Podstawowa i Gimnazjum, Przedszkole oraz Nauczycielski Ośrodek Edukacyjny prowadzący szkolenia dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych oraz naukę języków obcych.

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Czerninie

Infrastruktura techniczna

Ze wszystkich miejscowości sołectwa jedynie miejscowość Czernin jest w całości wyposażony w infrastrukturę wodociągowo-kanalizacyjną oraz gazową, natomiast częściowo infrastrukturę posiada miejscowość Górki.

Woda dostarczana jest ze studni głębinowych usytuowanych w Sztumie do Czernina, Górek, Cygus oraz Szpitalnej Wsi. Ponadto wodociągi wiejskie stanowiące mienie komunalne istnieją w miejscowościach: Barlevice, Czernin, Cygusy, Górki, Gronajny, Ramzy Małe, Szpitalna Wieś i Węgry. Cygusy posiadają lokalną, częściową sieć kanalizacyjną.

Odpady komunalne ze wszystkich miejscowości sołectwa zbierane są przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sztumie, do pojemników ustawionych przy posesjach. Wywóz odbywa się wg harmonogramu wywozu.

Istniejąca lokalna, ekologiczna kotłownia w Czerninie ogrzewa budynki mieszkalne wielorodzinne energią wytwarzaną ze słomy.

W miejscowościach : Ramzy Małe, Szpitalna Wieś, Cygusy budynki ogrzewane są przez odbiorców indywidualnych, jedynie w Górkach w budynku wielorodzinnym istnieje lokalna kotłownia w , której dokonano modernizacji systemu zaopatrzenia w energię ciepłą wielorodzinnych budynków mieszkalnych nr 3 - 6 z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Operatorami telekomunikacyjnymi na terenie sołectwa jest Telekomunikacja Polska S.A. oraz Dialog. Teren sołectwa objęty jest zasięgiem telefonii komórkowej.

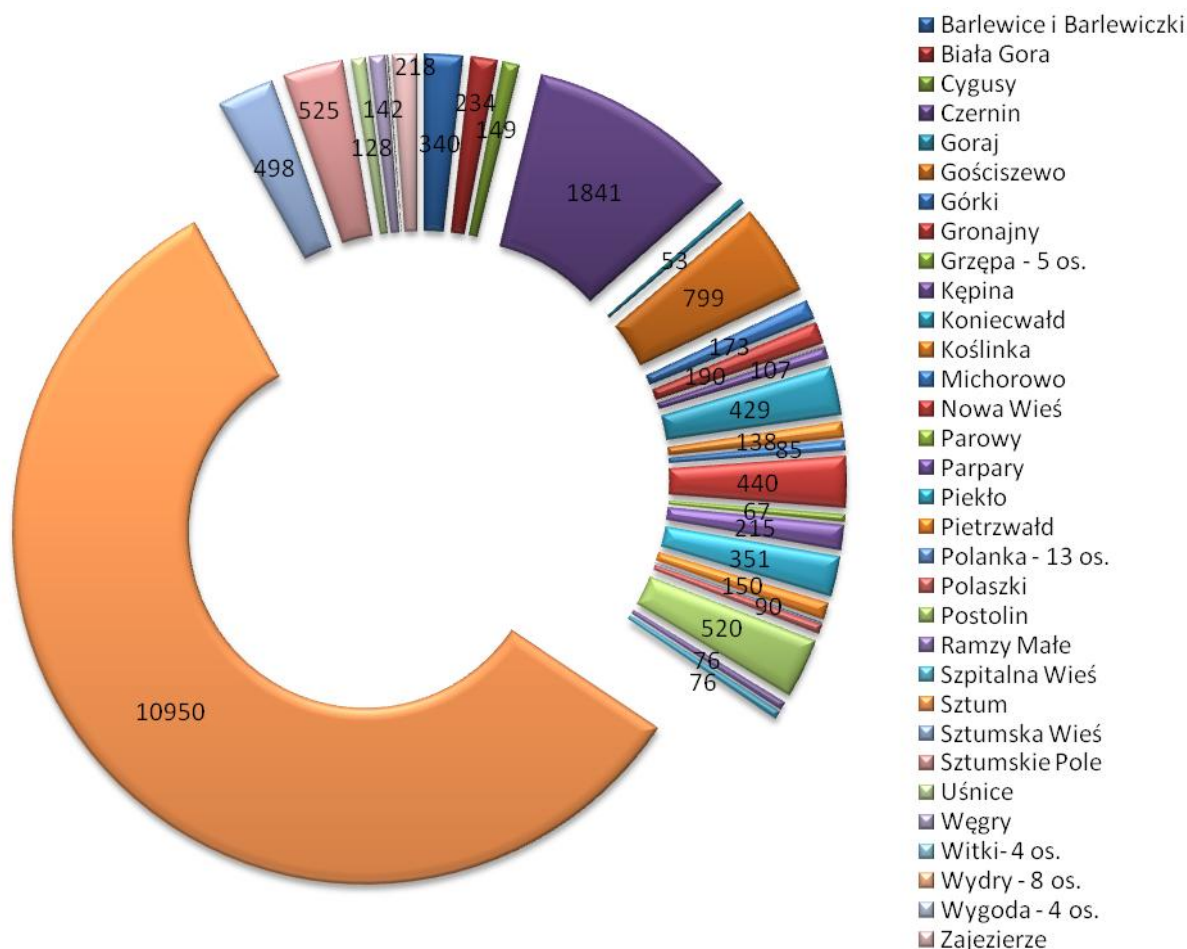
Miejscowość Czernin zasilana jest dwoma liniami przesyłowymi napowietrznymi średniego napięcia z Mikołajek Pomorskich oraz jedną z Malborka. 15kV. Osiedla mieszkaniowe zasilane są poprzez stacje siecią rozdzielczą niskiego napięcia z 8 stacji transformatorowych, olejarnia, ferma oraz pozostałe zakłady zasilane są odrębnymi stacjami.

Cygusy, Szpitalna Wieś mają po jednej stacji transformatorowej 15 kV, Ramzy Małe i Górki mają po dwie stacje transformatorowe 15 kV.

Kapitał społeczny i ludzki

Według danych ewidencji ludności Urzędu Miasta i Gminy Sztum, obecnie Czernin liczy 1774 mieszkańców, Cygusy liczą 160 mieszkańców, Górki liczą 174 mieszkańców, Szpitalna Wieś liczy 78 mieszkańców, Ramzy Małe liczą 78 mieszkańców, Poniższy wykres przedstawia liczbę ludności w miejscowościach Gminy Sztum (dane ewidencji Ludności Urzędu Miasta i Gminy Sztum na dzień 30.06.2008r.)

Wykres 1: Liczba mieszkańców w miejscowościach Gminy Sztum

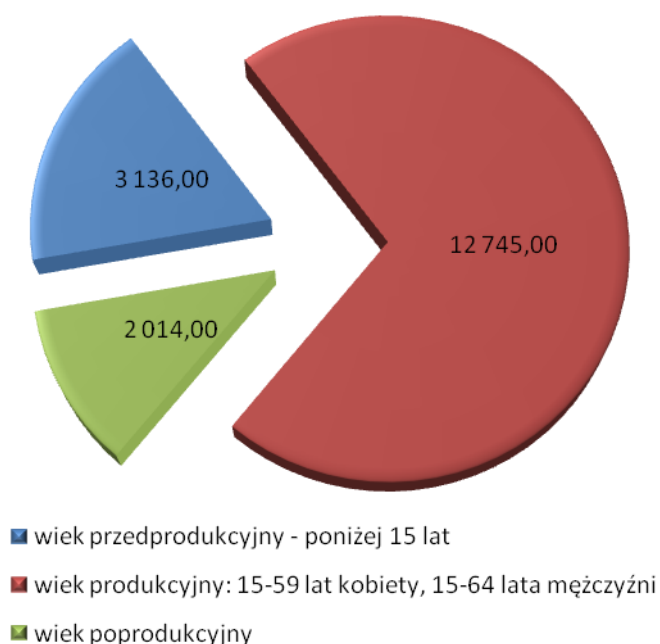
W samym mieście Sztum zamieszkuje około 58% ludności całej gminy. Mimo braku wsi gminnej, gdyż stolicą gminy jest miasto Sztum, gmina posiada jedną dużą wieś - Czernin, zamieszkiwaną przez około 1800 mieszkańców, co stanowi około 25 % ludności wiejskiej gminy. Kolejną pod względem liczby mieszkańców wsią jest Gościszewo – niemalże 800 mieszkańców. Pozostałe wsie mają zaludnienie poniżej 600 mieszkańców. 41 % ludności wiejskiej zamieszkuje we wsiach w przedziale 200 – 600 mieszkańców, a około 26 % we wsiach jeszcze mniejszych.

W bezpośrednim sąsiedztwie Sztumu zamieszkuje ok. 3 tys. ludności wiejskiej (prawie 2 tys. w Czerninie i ok. 1 tys. w pozostałych 5 wsiach), co

stanowi około 38 % ludności wiejskiej gminy. Łącznie ze Sztumem stanowi to 74 % ludności całej gminy.

Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wynosi w gminie Sztum 49,9% i jest niższy o prawie 5% od ogólnego wskaźnika dla województwa pomorskiego (54,8%). Dla ludności zamieszkującej na terenach wiejskich wskaźnik ten można również uznać za korzystny, gdyż wynosi on 52,4% dla całego powiatu sztumskiego – 53,8% (dane: Bank Danych Regionalnych GUS 2007).

Struktura płci w mieście cechuje się niewielką przewagą liczebną kobiet, na obszarze wiejskim natomiast stosunek ten jest wyrównany.

Wykres 2: Zestawienie struktury mieszkańców gminy wg ekonomicznych grup wieku (Baza Danych Regionalnych GUS 2007)

Życie kulturalne w sołectwie organizuje Filia Sztumskiego Centrum Kultury, poprzez organizowanie imprez okolicznościowych dla dzieci i młodzieży takich jak: „Andrzejki”, obchody Święta Niepodległości, Dzień Matki, Dzień Dziecka, „Mikołajki” oraz imprez plenerowych np. „Pożegnanie lata”, „Sobótka”, „Dzień Pieczonego Ziemniaka” itp. Filia SCK upowszechnia tradycję ludową, w tym wielkanocną poprzez organizację konkursów plastycznych na najpiękniejszą pisanekę, konkursu na wykonanie palmy, projektowanie i wykonywanie stroików świątecznych, kultywowanie obrzędów i tradycji bożonarodzeniowych. Ośrodek kultury organizuje również rozgrywki sportowe, festyny na wolnym powietrzu.

Zachęca dzieci i młodzież do udziału w zajęciach teatralnych, tanecznych, prowadzi zajęcia manualne takie jak konkursy rysunkowe, gry i zabawy, robótki ręczne. Rozwija talenty muzyczne dzieci i młodzieży poprzez organizowanie koncertów oraz konkursów muzycznych.

W Czerninie prężnie działa Koło Gospodyń Wiejskich biorące udział w regionalnych konkursach przygotowania potraw wigilijnych i wielkanocnych. Kobiety wiejskie organizują spotkania okazjonalne, współuczestniczą w organizacji i przygotowaniu festynów ludowych i innych imprez dla mieszkańców sołectwa.

Konkurs potraw wielkanocnych rok 2006

Konkurs potraw wigilijnych rok 2008

Na terenie wsi znajduje się obiekt sportowy – stadion, przy którym działa klub sportowy „Powiśle Czernin” z sekcją młodzieżową „Orzełki” a przy Gimnazjum działa Uczniowski Klub Sportowy „Sokoliki”.

Sołectwo charakteryzują sprawnie działające Rady Sołecka i Parafialna oraz dobrze układająca się współpraca z władzami samorządowymi.

Czernin, Szpitalna Wieś, Górki, Cygusy, Ramzy Małe,

Czynniki wewnętrzne

Mocne strony

1. Rozwinięta infrastruktura techniczna w Czerninie (wodociąg, gazociąg, sieci: energetyczna, gazowa, sanitarna, ciepłownicza, burzowa i telefoniczna)
2. Dobry stan techniczny dróg i chodników na terenie wsi Czernin
3. Prężnie działające KGW aktywizujące społeczeństwo

4. Cykliczne imprezy kulturalno – społeczno - sportowe organizowane dla mieszkańców sołectwa
5. Istniejący potencjał infrastrukturalny pozwalający na inicjatywy społeczno-kulturalne : przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, świetlica wiejska, filia Sztumskiego Centrum Kultury,
6. Infrastruktura sportowa: stadion, boisko do koszykówki przy szkole podstawowej i gimnazjum, plac zabaw
7. Wyremontowana droga wojewódzka zapewniająca komunikację ze Sztumem, Kwidzynem i Malborkiem
8. Aktywność mieszkańców chętnie podejmujących inicjatywy społeczne
9. Posiadanie terenów na nowe inwestycje produkcyjno-usługowe

Słabe strony

1. Wysokie bezrobocie w sołectwie
2. Niewystarczające zagospodarowanie terenów położonych wokół sołectwa na cele przemysłowo – usługowe
3. Brak muszli koncertowej
4. Zły stan nawierzchni dróg w miejscowościach: Cygusy, Szpitalna Wieś, Ramzy Małe
5. Niewykorzystanie atrakcyjności sołectwa; brak ścieżki pieszo - rowerowej
6. Niezagospodarowane zbiorniki wodne w centrum wsi Czernin (stawy)
7. Zaniedbane pałace, parki, grupy starodrzewu i zieleń cmentarna w zespołach dworsko – parkowych w Czerninie, Cygusach, Szpitalnej Wsi, Ramzach Małych

Czynniki zewnętrzne

Szanse

1. Zwiększenie się dostępności do kapitałów i środków pomocowych, w tym pochodzących z Unii Europejskiej
2. Kompleksowy rozwój sieci przemysłowo - usługowej
3. Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich i drobnej wytwórczości, usług dla rolnictwa
4. Polityka regionalna sprzyjająca rozwojowi obszarów wiejskich ze strony władz samorządowych, wojewódzkich i rządowych min. Uczestnictwo w Pomorskim Programie Odnowy Wsi
5. Rozwój oświaty i społeczeństwa informatycznego
6. Nawiązanie współpracy z innymi miejscowościami i gminami

Zagrożenia

1. Uciążliwość pobliskiej fermy trzody chlewnej oraz olejarni zanieczyszczających środowisko naturalne
2. Odpływ młodych ludzi emigracja edukacyjna i zarobkowa
3. Niski przyrost naturalny
4. Niewykorzystanie funduszy unijnych
5. Niewystarczające fundusze na rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej a także na właściwe zagospodarowanie terenów ważnych dla wizerunku miejscowości i funkcjonowania jej społeczności
6. Brak stabilności w polityce wspierania rozwoju obszarów wiejskich i gospodarki rolnej
7. Postępująca indywidualizacja życia społecznego

Mocnymi stronami miejscowości Czernin jest wyposażenie w zabudowę techniczną - komunalną taką jak : sieć ciepłownicza, wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, burzowa, oraz sieć dróg .

Wymieniając mocne strony sołectwa należy wyróżnić bardzo duże zaangażowanie społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych, organizujących wiele imprez integrujących środowisko. Takie przedsięwzięcia wyzwalają społeczną energię, zaspokajają lokalne potrzeby, a jednocześnie są jedyną ucieczką od biedy i bezradności na wsi popegerowskiej Wzmacniana jest więc lokalna mieszkańców, inicjują się zmiany w postawach ludzi

Konkurs potraw wigilijnych w latach 2004 - 2005 - 2007.

Słabą stroną sołectwa jest wysokie bezrobocie, brak infrastruktury w miejscowościach Cygusy, Szpitalna Wieś, Ramzy Małe.

Świetlica wiejska w Czerninie

Koło Gospodyń Wiejskich w Czerninie

Otwarcie świetlicy wiejskiej 2006 rok

I miejsce w kategorii Balkony 2008r - Czernin

I miejsce w kategorii zagroda nierolnicza 2007r - Czernin

Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną na 10 lat dla sołectwa

1. Remont budynku po przychodni zdrowia.

Przedmiotem inwestycji jest remont oraz adaptacja części parteru budynku na potrzeby świetlicy wiejskiej we wsi Czernin. Przedmiotowy budynek wybudowany został w latach 70-tych w technologii tradycyjnej, jako budynek

dwukondygnacyjny. W części piwnicznej (suterena) oraz części parteru znajduje się „Środowiskowy Dom Pomocy” stanowiący (autonomiczny) ośrodek z osobnymi wejściami. Pozostała część parteru zajmowana była dotychczas przez pomieszczenia świetlicy wiejskiej oraz pomieszczenia należąca do przychodni zdrowia. Zakres robót związany z remontem i przebudową budynku, zakłada połączenie pomieszczeń obecnej świetlicy oraz pomieszczeń dawnej przychodni zdrowia w jedną całość oraz wykonanie niezbędnych robót wewnętrznych, dostosowujących pomieszczenia po dawnej przychodni na cele w.w. funkcji świetlicy (dostosowując obiekt dla osób niepełnosprawnych). Ze względu na brak wymaganej izolacyjności termicznej przegród należy wykonać termomodernizację budynku, a także izolację ścian piwnicznych. Wokół świetlicy planuje się wykonanie dodatkowych chodników dla pieszych oraz wykonanie nawierzchni z kostki betonowej w miejscu istniejącej altanki drewnianej.

Głównym celem zadania to poprawa warunków dla mieszkańców sołectwa spędzających wolny czas w świetlicy wiejskiej oraz poprawa życia sportowo - rekreacyjnego wokół świetlicy. Przewidywany koszt zadania to kwota 240.000 zł. Harmonogram prac – 09/2010-09/2011. Możliwość pozyskania refundacji w wysokości 50 % nakładów inwestycyjnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013.

2. Utworzenie miejsc wypoczynku, rekreacji i spotkań na terenie wsi Cygusy, Górki, Szpitalnej Wsi, Ramzy Małych, mającej na celu rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich co wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej wsi. Zadanie realizowane będzie 09/2010-10/2011. Inwestorem jest Gmina Sztum. Możliwość refundacji w wysokości 50 % nakładów inwestycyjnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Przewidywalny koszt zadania to kwota 40 tys. zł

3. Organizowanie cyklicznych imprez lokalnych dla sołectwa/festyny rodzinne, zawody sportowe/ w celu integracji lokalnej społeczności. Przewidywalny koszt zadania to kwota 20 tys. zł. Harmonogram przedsięwzięcia to lata – 2010-2020. Możliwość pozyskania refundacji z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 oś. 4 Leader.

4. Coroczna organizacja konkursu „Piękna wieś i piękne miasto dziełem mieszkańców” w celu zaangażowania mieszkańców w upiększanie własnych siedlisk, wypracowanie zachowań ekologicznych. Celem konkursu jest nie tylko poprawa estetyki zagród wiejskich i wsi poprzez podejmowanie prac

porządkowych, higieniczno-sanitarnych ale także pobudzenie inicjatywy, która przyczynia się do pozytywnego wizerunku wsi. Przewidywalny koszt organizacji rocznego konkursu to kwota 3 tys. zł. Harmonogram maj/2009 – wrzesień/2009, maj/2010 – wrzesień/2010 maj/2011 – wrzesień/2011, maj/2012 – wrzesień/2012, maj/2013 – wrzesień/2013, maj/2014 – wrzesień/2014, maj/2015 – wrzesień/2015, maj/2016 – wrzesień/2016, maj/2017 – wrzesień/2017, maj/2018 – wrzesień/2018, maj/2019 – wrzesień/2019, maj/2020 – wrzesień/2020. Zadanie finansowane w całości z budżetu gminy.

5. Poprawa estetyki zbiorników wodnych (stawów) poprzez ich zagospodarowanie. Zadanie ma na celu poprawę atrakcyjności centrum wsi oraz wykorzystanie istniejących zasobów. Koszt zadania to kwota 30 tys. zł. Harmonogram realizacji kwiecień/2017 – październik/2017. Zadanie finansowane przez właścicieli działek.

6. Modernizacja dróg gminnych w sołectwie zadanie mające na celu poprawę komunikacji kołowej i pieszej. Harmonogram prac 2011 – 2020. Kwota 50 tys. zł. Zadanie finansowane przez Gminę Sztum.

7. Wybudowanie muszli koncertowej w pobliżu świetlicy wiejskiej, w celu uatrakcyjnienia miejsca spotkań mieszkańców. Przewidywalny koszt zadania to kwota 600 tys. zł. Harmonogram realizacji, rozpoczęcie maj/2015– zakończenie grudzień/2015. Możliwość pozyskania z Programu Refundacji Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 Oś. 4 Leader.

Opis i charakterystyka miejsca o szczególnym znaczeniu.

Czernin

Szczególnym i znaczącym miejscem dla mieszkańców Czernina znajdującym się w centrum wsi jest świetlica wiejska oraz zagospodarowany wokół niej teren rekreacyjno-sportowy. Jest to miejsce zajęć dzieci i młodzieży, prowadzonych przez kadrę SCK, osób dorosłych gdzie realizowany jest program w zakresie podnoszenia poziomu wykształcenia technicznego i umiejętności poszukiwania pracy, szkoleń i pokazów w zakresie racjonalnego żywienia, kursów gotowania Koła Gospodyń Wiejskich. Urządzone miejsce wypoczynku wokół świetlicy wiejskiej stworzyło mieszkańcom Czernina nowe możliwości zdrowego wypoczynku i rekreacji obok świetlicy, pozwoli na pełniejsze wykorzystanie terenów przeznaczonych do prowadzenia działalności kulturalnej. Istotny element tego działania stanowi wykorzystanie zaangażowania społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych, organizujących wiele imprez integrujących środowisko. Takie przedsięwzięcia wyzwalają nie tylko społeczną energię ale zaspokajają kulturalne potrzeby mieszkańców. Dla przykładu

zorganizowano „Pożyteczne wakacje” z dofinansowaniem z Fundacji Wspomagania Wsi w Warszawie na organizację zajęć dla dzieci i młodzieży.

Celem przystąpienia KGW do projektu było umożliwienie dzieciom i młodzieży, spędzenie wakacji w Czerninie aktywnie i ciekawie. Oprócz atrakcyjnego, pełnego niespodzianek, wycieczek i zabaw wypoczynku, przewidziano wykonanie prac porządkowych wokół świetlicy wiejskiej oraz na placu zabaw. W roku bieżącym zorganizowano festyn rodzinny z okazji „Dnia Dziecka”, i wiele innych imprez kulturalno-sportowych.

Osiągnięte zostają cele główne zawarte w Strategii Rozwoju Gminy dotyczące wyższego poziomu aspiracji i aktywności kulturalnych mieszkańców a także w zakresie dostępności bazy kulturalnej o odpowiednim standardzie. Poprzez adaptację pomieszczeń na potrzeby świetlicy nastąpi poszerzenie zakresu działalności placówki kulturalnej na wsi, w tym stworzona zostanie możliwość bogatszej oferty kulturalnej dla mieszkańców sołectwa.

Nastąpi polepszenie standardu świetlicy wiejskiej, która zostanie przystosowana do prowadzenia zajęć dla liczniejszej grupy dzieci i młodzieży, która jest zainteresowana udziałem w tych zajęciach.

Cygusy

Niezwykłe atrakcyjne tereny wypoczynkowe, czyste ekologicznie z przepięknymi krajobrazami atrakcje, pozwalające interesująco i pożytecznie spędzić czas.

Utworzenie miejsca wypoczynku, rekreacji i spotkań na terenie wsi, niedaleko pałacu gdzie zostanie zamontowany ławostół, urządzenia placu zabaw, ma na celu poprawienie publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej, i społeczno kulturalnej, służącej wzmocnieniu aktywności psychofizycznej mieszkańców wsi.

Wypoczynek dorosłych oraz dzieci w tym miejscu wpłynie na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz będzie promowało zdrowy wypoczynek.

Umożliwić ma ono rozwój tożsamości społeczności wiejskiej.

Górki

Utworzenie miejsca wypoczynku, rekreacji i spotkań na terenie wsi Górki ma na celu poprawienie publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej, i społeczno kulturalnej, służącej wzmocnieniu aktywności psychofizycznej mieszkańców wsi. Miejsce to znajduje się niedaleko placu zabaw gdzie zostanie zamontowany ławostół, urządzenia placu zabaw.

Wypoczynek dorosłych oraz dzieci w tym miejscu wpłynie na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz będzie promowało zdrowy wypoczynek. Umożliwić ma ono rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie

dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności miejsca zamieszkania.

Szpitalna Wieś

Turystyka aktywna wiąże się z przyrodą, życiem wsi oraz z zajęciami na wolnym powietrzu jest to coraz popularniejsza forma spędzania wolnego czasu.

Atrakcyjny, ulubiony w Szpitalnej Wsi teren to miejsce koło starej lipy, gdzie zostanie zamontowany ławostół, urządzenia placu zabaw, można realizować daną aktywność, gdzie krajobraz, unikalność miejsca wraz z miejscową kulturą, są tak samo ważne jak sama aktywność.

Wszystkie te działania rozwijałyby i kształtowałyby kulturę, tradycję, poprawiały więzi międzyludzkie lokalnej społeczności.

Ramzy Małe

Tereny wiejskie w Ramzach Małych to bogactwo i różnorodność krajobrazów, zapachów i smaków, mnogość kultur, historii, zwyczajów, a także bogata oferta zielonych przestrzeni, w tej miejscowości.

Nawet najwspanialsze zasoby przyrodnicze nie sprawią, że mieszkańcy będą chcieli atrakcyjnie spędzić czas wolny. Dlatego też ważnym elementem jest podejmowanie szczególnego rodzaju aktywności i preferowanie wypoczynku mieszkańców, w miejscu zwyczajowo przyjętym jakim jest miejsce w parku obok pałacu, gdzie zostanie zamontowany ławostół, urządzenia placu zabaw aby mieszkańcy mogli odpoczywać po pracy, a także zaspokoić potrzeby społeczne i kulturalne.